

Edenberättelsen del 2

Det här är den andra delen av tre i en serie artiklar där jag behandlar Edenberättelsen. I den första artikeln behandlade jag hur Edenberättelsen är sammanlänkad med skapelseberättelsen och hur man kan förstå Eden med dess floder. Nu kommer jag framför allt att beröra det skapelsetema som finns i Edenberättelsen och jag kommer bland annat att svara på frågan om berättelserna är i harmoni eller om de motsäger varandra?

Guds avbild i funktion

I min förra artikel kom jag fram till att Adam var placerad i Edens trädgård för att vårda och bruka den.

Det som sedan händer är följande:

Och HERREN Gud sade:

“Det är inte gott för mannen att vara ensam. Jag ska göra åt honom en hjälpare vid hans sida”

Och HERREN Gud formade från marken alla fältets djur och alla himmelens flygande varelser, och han förde dem till mannen för att se vad han skulle kalla var och en.

Och allt som mannen kallade denna levande varelse, det blev dess namn.

Ja mannen gav namn åt all boskap och åt himmelens flygande varelser och åt alla fältets djur, men för Adam – han hade inte funnit någon hjälpare vid sin sida.

Vad är det som händer här? Det första som Gud konstaterar är att det inte är gott för mannen att vara allena. Adam var ensam även om allt annars var perfekt. Gud ska göra en hjälpare åt Adam, en hjälpare *vid hans sida*. Ordagrant kunde det översättas ”framför honom”. Det finns ingenting över- eller underordnat i ordet hjälpare. Ordet används även när Gud är vår hjälpare.

Det som sedan händer kan förvåna. Gud formar djur. Tänkte Gud att något av djuren kunde bli Adams hjälpare? Naturligtvis inte. Det författaren åstadkommer är att öka läsarens förväntan genom att inte genast beskriva kvinnans skapelse. Adam får namnge djuren Gud för fram till honom, men han fann ingen hjälpare bland dem. Han var fortfarande ensam.

Innan jag lämnar den här scenen vill jag säga något om skapelseaspekten. I skapelseberättelsen beskrevs skapelsen av hela universum samt allt liv på jorden. Edenberättelsen är ingen andra skapelseberättelse. Men höjdpunkten i skapelseberättelsen, som är dag sex då människan skapas, beskrivs i större detalj. Men man bör notera vad författaren vill betona i den här scenen. När författaren vill betona något är det genom upprepning. Vad är det då författaren upprepar? Det är inte att Gud verkligen formar alla olika djur. Det författaren upprepar med variation är att Adam *namnger* djuren. Namngivandet

upprepas totalt tre gånger. Det författaren vill betona i den här scenen är således inte att Gud formar djur utan att Adam ger namn åt dem. Gud för fram djuren till Adam för att se vad han ska kalla dem och allt vad Adam kallade djuren – blev deras namn.

Varför skulle det här vara viktigt? Jo, därför att namnge innebär att man har makt över något. I skapelseberättelsen är det bara Gud som namnger. Där får man också veta att människan görs till Guds avbild. Att vara Guds avbild innebär att fungera som Guds representant på jorden. Nu fungerar Adam som Guds representant för första gången. Det är inte Gud som namnger djuren, den uppgiften överlåter han åt sin avbild människan. Det är detta författaren vill betona, den första demonstrationen av hur människan fungerar som Guds avbild.

Det här innebär också att man inte är tvungen att hävda att här beskrivs hur Gud skapar alla djur. Ordet som man ofta översätter ”alla” kan också avse endast ”en större mängd” eller förstås som ”alla möjliga”. Man kan förstå det som att Gud formar alla möjliga djur som han för fram till Adam som sedan namnger dem. Här är det inte skapelsen som är i fokus utan Adams funktion som Guds avbild. Väljer man ändå att tolka det som att här beskrivs skapelsen av alla landdjur kan man förstå det som en mer detaljerad beskrivning än den som gavs i skapelseberättelsen då helheten beskrevs mycket överskådligt och utan detaljer.

Kvinnan skapas

Först efter beskrivningen av hur Adam namnger djuren och det på nytt konstaterats att han fortfarande var ensam kommer scenen då kvinnan ”byggs”.

Då lät HERREN Gud en tung sömn falla över mannen - och han sov.

Och han tog en del från hans sida och han slöt till köttet efter den.

Och HERREN Gud byggde sidan som han tagit från mannen till en kvinna.

Och han förde henne till mannen.

Och mannen sa: ”Denna gång: ben av mina ben och kött av mitt kött!

Denna ska kallas maninna. Verkligen, av man är hon tagen.

För denna orsak skall en man lämna sin fader och sin moder och hålla sig till sin kvinna – och de ska bli ett kött.

Beskrivningen påminner inledningsvis om ett kirurgiskt ingrepp. Adam sövs först ner. Av honom själv, från hans eget kött, tas en bit och från den bygger Gud upp kvinnan. På hebreiska är likheten mellan man och kvinna språkligt mycket nära. Man är *ish* och kvinna är *ishah*. Därför har jag översatt med maninna i det här sammanhanget i ett försök att spegla hebreiskans likhet.

Ofta har man översatt så att Gud tar ett revben av Adam. Det står inte att det är ett revben i den hebreiska texten, det står endast sida. Beskrivningen är intressant med avseende på vad man idag vet om celler och genetik. Nu är i vilket fall kvinnan formad och Gud för henne till Adam med precis samma ord som han nyss förde djuren till honom. Nu utbrister mannen: *Denna gång!* Detta innebär ett exalterat utrop. Efter att han varit ensam, efter att han namngett

ett stort antal djur, men inte funnit någon som kunnat vara hans hjälpare. Äntligen! Nu kommer hon som jag längtat efter, min like. Hon som är ben av mina ben och kött av mitt kött. Adam kallar henne maninna för att hon är tagen av honom – mannen. De delar samma kött och blod.

Sedan kommer ett uttalande alla gifta par fått höra och behöver påminnas om vid behov.

Därför ska en man lämna sin fader och sin moder för att hålla sig till sin kvinna. Och de ska bli ett kött.

Att de ska bli *ett* kött anspelar inte på den sexuella föreningen utan att de ska leva tillsammans som en harmonisk ny enhet – en familj. Gud är *en*, tabernaklet är *ett*. Bägge dessa består av flera delar som tillsammans utgör *en* harmonisk enhet, så skulle det även vara för mannen och kvinnan i en familj.

Förhållandet till skapelseberättelsen

Hur är det då med de skillnader som finns mellan hur skapelsen beskrivs Bibelns två första berättelser. Det finns skillnader. Det som framförallt brukar påpekas är att människan skapas sist i skapelseberättelsen men att djuren skapas efter Adam i Edenberättelsen. Folkbibeln har löst utmaningen med att översätta så att Gud ”hade format alla markens djur”. Men jag anser inte att den översättningen är trovärdig. Hade författaren velat uttrycka det hade han använt perfektformen, vilket han inte gör.

Det första som behöver påpekas är att Edenberättelsen inte är en skapelseberättelse. I början konstateras att all växtlighet inte fanns på plats. Men det sägs också att det berodde på att det ännu inte regnat och att människan inte fanns som brukade marken. Växtligheten behövde inte skapas. Inte heller beskrivs universums skapelse eller skapelsen av det liv som finns i haven. Det enda som kan tolkas som en beskrivning av skapelse är landdjuren och människan. Vad gäller människan är det definitivt en beskrivning av hur människan skapas, för djuren är det inte lika entydigt om man menar en allmän skapelse av alla landdjur. Om man ändå utgår från att det är landjurens skapelse som beskrivs tycker jag att en sak är väldigt intressant. I skapelseberättelsen sägs mycket tydligt vad människan är:

Ja, Gud skapade människan till sin avbild,

till Guds avbild skapade han henne

man och kvinna skapade han dem.

Det är sant att Adam skapas före djuren i Edenberättelsen, men är människan skapad då? Skapelseberättelsen meddelar ju entydigt att det inte är mannen ensam som utgör människan, Guds avbild, inte heller är det kvinnan ensam. Det är mannen och kvinnan tillsammans som utgör människan och som fungerar som Guds avbild enligt skapelseberättelsen. Det betyder att människan, som man och kvinna, skapas sist även i Edenberättelsen. Människan var inte skapad innan djuren. Endast mannen skapades innan djuren och mannen ensam utgör inte människan, tack och lov!

När jag analyserat den information som ges om skapelsetemat i Edenberättelsen blev resultatet att det är idel ny och kompletterande information som ges. Ingenting av det som berättas i skapelseberättelsen upprepas på nytt.

Tillsammans utgör skapelseberättelsen och det som sägs om skapelse i i Edenberättelsen en harmonisk helhet. Dessa två berättelser innebär samtidigt en fullständig brytning med traditionen i den antika främre orienten. Bland annat följande gemensamma drag står i kontrast till andra kända skapelseberättelser:

1. Där finns ingen kamp eller intrig
2. Det finns ingen avslutande lovsång eller hyllning
3. Det saknas en politisk dimension
4. Det finns ingen antydning om något land eller område, som Israel eller Jerusalem, lika lite som någon helgedom
5. Människan föreskrivs inga religiösa plikter, inte heller finns kultiska anspelningar av något slag

Nu när människan som man och kvinna är på plats och ingenting mer kommer att sägas som berör skapelsetemat övergår författaren till Edenberättelsens egentliga drama. Det dramat och frågan vad som är Edenberättelsens syfte återkommer jag till i nästa artikel.